

V.O.B.o.W.

nr. 109
februari – maart 2021

België-Belgique
P.B.
8800 Roeselare 1
BC 6675
P 409155

WEST-VLAAMSE ARCHEOKRANT

West-Vlaamse Archeokrant: Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 29, afgiftekantoor Roeselare, Uitgever: V.O.B.o.W. vzw & WAR

Ondernemingsnummer: 414135857

**Maatschappelijke zetel: Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare
Verantwoordelijke uitgever en verzending: Jozef Goderis
Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare (Rumbeke), 051/22.27.20**

WEST-VLAAMSE ARCHEOKRANT

nr. 109
februari – maart 2021

COLOFON

Redactie: Jozef Goderis, Hendrik Hameeuw
Adres: Bergeikenstraat 48, 8800, Roeselare - Rumbekke, 051/22.27.20

Werkten mee aan dit nummer: Johan Buyse, Roland Frits Coghe, Jozef Goderis, Hendrik Hameeuw, Ruud Stam, Jos Vanackere, Bert Van der Lingen

Vormgeving: Hendrik Hameeuw, Jozef Goderis.
Foto's en illustraties: Jozef Goderis, Hendrik Hameeuw, Maria Pype

V.O.B.o.W.-lidmaatschap 2021: wordt betaald op rekening BE 22 4669 1679 9147 (BIC KREDBEBB) van V.O.B.o.W.-vzw. Vaste leden betalen € 26. Gewone leden € 21. De vier Archeokranten per jaar zijn ook voor niet-leden beschikbaar voor €12. Zij verschijnen in februari, mei, augustus en november.

Inleveringsdatum bijdrage eerstvolgende nummer: vóór 15 april 2021.

Verzendingsdienst West-Vlaamse Archeokrant:
Jozef Goderis, Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare. 051/22.27.20 jozef.goderis@skynet.be

Copyright 2021, West-Vlaamse Archeokrant - Jozef Goderis en Jos Vanackere

Overname is toegelaten mits verwijzing naar onze uitgaven. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage. Voor gehele of gedeeltelijke overname is voorafgaande toestemming van de auteur vereist.

V.O.B.o.W. vzw is aangesloten bij Herita: krachtenbundeling Erfgoed Vlaanderen, Het Forum voor Erfgoedverenigingen en Open Monumentendag Vlaanderen

www.vobow.be

INHOUD

Voorwoord	5
Pijpenmakers in Roeselare in de 19de eeuw en wat vooraf ging <i>J. Goderis</i>	6
Kleipijpen van Roeselaarse Makelij <i>J. Goderis</i>	13
Aan de oevers van de Schelde <i>H. Hammeuw</i>	27
Archeo in de Pers	29
Archeo te Kijk	38
Tijdschriften	43
Boekbesprekingen	46
In memoriam	47
Hernieuwing van het Lidgeld 2021	48
Activiteitenkalender	49

PIJPENMAKERS IN ROESELARE IN DE 19DE EEUW EN WAT VOORAF GING

Jozef Goderis¹

“In de 17de eeuw waren er nauwelijks pijpenmakers in Vlaanderen en was Vlaanderen sterk afhankelijk van import uit Holland.”²

“Roeselare zal aldra in de 18de eeuw eigen pijpenmakers in haar midden tellen, een ambacht dat verder in Roeselare zou bestaan, diep in de 19de eeuw.”³

“De tabakspijp is tegenwoordig nagenoeg in het huishouden, de herberg en het straatbeeld verdwenen. Maar in de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw was dat totaal anders: Talloze fabrieken verspreid over West-Europa, vervaardigden pijpen bij miljoenen exemplaren per jaar, met de bedoeling om de rokers telkens te voorzien van creatieve figuratieve voorstellingen, meestal op de pijpenkop. Het verval in de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw van deze pijpennijverheid is te verklaren vanuit economisch, sociaal en politiek oogpunt, met daarbij de veranderende gewoonten van de pijpenroker”⁴

Tijdens het opstellen van deze heemkundige studie hebben we met enige verwondering vastgesteld dat onder de potten- en pijpenbakkers in Roeselare in de 19de eeuw, een hechte familierelatie bestond, zonder dan nog te gewagen over huwelijken tussen families waarvan de kinderen geen pottenbakker of pijpenmaker waren.

Daarnaast is het niet evident om altijd pottenbakkersgasten van effectieve pijpenmakers te onderscheiden. De gasten

begonnen hun loopbaan doorgaans als gasten en evolueerden dan verder tot pijpenmakers. Deze laatsten bakten dan in vele gevallen hun producten bij de pottenbakkers of waren zelf pottenbakker. Daarom gebruiken we in de lijst van Roeselaarse pijpenmakers de specifieke term die we in de archieven aantreffen: bv pijpbakkersgast, garçon pipier, pypemakersknecht, pipier, pijpmaakster, pipbakker, enz...

Pijpenmakers en pijpenbakkers in Roeselare in de 18de eeuw:

- ▶ Declercq Antoine (o 1790-) Garçon Pipier, Nouveau Marché nr. 11
- ▶ Declercq Jean (o 1778-) Garçon Pipier Nouveau Marché nr. 11
- ▶ Lavos Jean (o 1782-) pijpemakersknecht, Noordstraat 45 x De Jonckheere Eugenie
- ▶ Posez Denis (o 1774-) Garçon Pipier, afkomstig van Cassel, Noordstraat 26

¹ Tekst en foto's.

² Dr. Ruud Stam, voorzitter van de Pijpelogische Kring Nederland (PKN). Schriftelijke mededeling Leiden, 09.05.2006.

³ Geert Hoornaert in Rollarius jaargang XXXVI, 6, 2007: Tabakshandelaars en pijpenverkopers te Roeselare in de 17de eeuw.

⁴ Don Duco, The European clay pipe, its final flourish and ultimate fall 1830-1940. Een eeuw van verandering. p.156.

- Ramauld Louis (o 1787-) *Pipier*, Noordstraat 13, in 1796 naar Poperinge (Casselstraat)

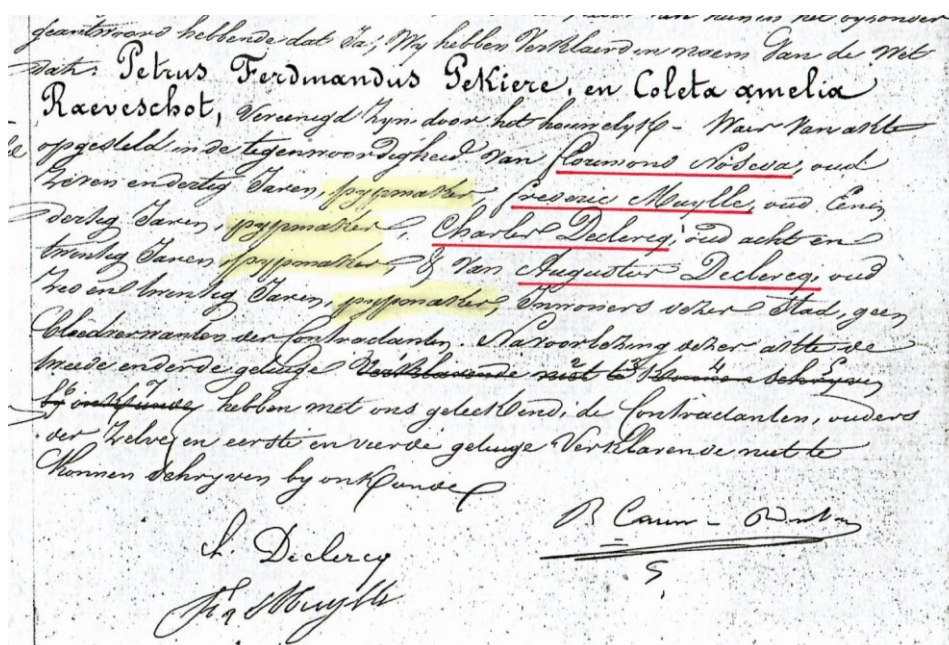
Pijpenbakkers en pijpenbakkersgasten in Roeselare in de 19de en eerste helft 20ste eeuw

- Anne Romania Silvia (o Roeselare 10 01.1850) *pijpmakster* x 28.05.1873 met Pieter Frans Ingels.
- Ballyn Philippe (o Poperinghe 1845) *pipier* aankomst in Roeselare 09.bry 1858
- Borst Bernard (o Roeselare 1790 + 1864) *pijpenmaeker* Ooststraat 169 telling 1830 p.49
- Borst Francis (o Roeselare 1791 + 29.07.1866) *pijpbakker* Ooststr.169 telling 1847 dl. 2 p.23
- Casteleyn Polydoor (o Roeselare 1861) *pijpbakkersgast* Moermans Reke telling 1880 dl 8
- Charre Pieter o Roeselare 1812 *pijpmaker* Ooststraat 93 telling 1830 p.31
- Charre Amelia o Roeselare 1812 *pijpmakster* Ooststraat 93 telling 1830 p.31
- Cuveele Eduard *pipier* aankomst in Roes.02.04.1849 boek inkomsten Roes. 1845 tot 1860
- David Jozefes (o Roeselare 26.02.1799 + Roeselare 29.03.1832) *pijpmaker* leperstraat 85 telling 1830 p.144 x met Muyllle Flora (o Roeselare 11.12.1793 + 30.12.1869) *pijpmakster* leperstr.85 telling.1830
- Debacker Pieter (o Roeselare 20.03.1858 + Roeselare 07.01.1887) *pijpenbakker* Pachtgoedje. telling 1880 deel 8 p.1583.
- Deckmyn Petrus Jacobus (o Rousselaere 25 9ber 1845) *pijpmaker* Noordstr.83 telling 1847 deel 10 p.84 nr 2 x met Raveschot Maria Theresia (o Rousselaere 02.02.1845) *pijpmakster* x 12 .7ber 1865. Noordstraat 83 telling 1847 en telling 1866 deel 11 p.2181. Taduinstraat 16 of 18. Nieuw verblijf van het koppel Armentières 18.04.1878.
- Declercq Pieter (o 1805 -) *pijmaeker* Kattestraat 104 telling 1847 deel 5 p.71
- Declercq Florimond (o Roeselare 1811 + Roeselare 05.12.1847) *pijpmaker* Noordstraat 84 telling 1847 deel 1 p.120
- Declercq Amata Clementia (o Roeselare 01.05.1833 + Roeselare 01.10.1869) *pijpmakster* Taduistraatje
- Declercq Charles (o 1834 +1862) *pijpmaker* Diksmuidestraat 5 telling 1847 deel 5 p.17 en 71
- Declercq Auguste (o Rousselaere 29.08.1835 –) *pijpmaker* Groenestraat 2 bis en Moermansreke telling 1866 dl 11 p.2146
- Declercq Jozef (o Rousselaere 31.08.1836 +1862) *pijpenbakker* Wortelstraat 9 telling 1890 deel 2 p.51
- Declercq Emiel – Gustaaf (o Roeselare 03.12.1839 + Roeselare 06.01.1909) *pijpenmaker* Leenstraat 58 telling 1900 boek 15 p.2179
- Declercq Eugenia (o 1863-) *pijpenbakkersgast -werkmeisje* Moermansreke telling 1880 deel 8 p.1431
- Declercq Jerome (o Roeselare 08.01.1874 + 21.02.1957) *pijpenmaker* tot 1914 Leenstraat 58 telling 1966 deel 1 p.131
- Demeester Petrus (o 1812-) *pijpmakersgast* Verwerijstraat 9 telling 1930
- De Munck Leonard (o 1830-) *pijpmaker* Verwerijstraat 42 telling 1847 deel 4 p.105

- Desramault Louis (o 1829-) *pijpmaker* naar Torhout 1843 boek vertrekken 1827 t/m 1845
- Dewitte Pieter (o Roeselare 1823-) *pijpmaker* Ooststraat.70 telling 1847 deel. 2 p.92 en telling 1866 deel11 p.2085.
- Egelée Johannes (o 's Hertogenbosch 01.11.1816), *pijpenmaker* aankomst in Roeselare 16 8ber 1839. Verweriestraat bij Mw. Mierrey boek aankomsten 1827-1845 deel 1 p.21 ➤
- Geldhof Jacobus (o Rousselaere 1822 + Rousselaere 19.08.1865) *pijpmaker* Kattestraat 7 telling 1847 deel 4 p.231
- Lambecq Joseph Dominique (o Montereau Seine et Marne 10.03.1844) *pijpmakersgast* inkomst in Roeselare 03.7ber.1879. Motestraat telling 1866 deel 16 p.3182 x met Alleman Louise o St. Omer 23.7ber 1857 *pijpmaker*
- Lavos Jozef (o Rousselaere 1784 -) *pipmaker* Noordstraat 179 telling 1847 deel 1 p.224
- Lavos Louis (o Rousselaere 1823 -) *pupmaker* Noordstraat 179 telling 1847 deel 1 p.224
- Lefevere Francis (o Rousselaere 13.06.1865 -) *pijpbakkersgast* Wallestraat, telling 1880 deel 4 p. 30
- Librecht Philippus (o Rousselaere 17.03.1827 - + 20.02.1865) *pijpmaker* Noordstr 56 en Kattestraat 70 telling 1847 deel 1 p.92 en telling 1847 deel 5 p.31
- Masselis Guilelmus Judocus, roepnaam Judocus of Josse (o Roeselare 09.01.1787) woonde aan de Noordstraat, later aan de Zuyd Straet 74 (vermelding in 1822), *pijpenmaker*, (vermeldingen in 1810 en 1822) x1 Anna Theresia Capelle, x2 Coleta Cornelia Godron.
- Masselis Guillelmus Benedictus (o Roeselare 18.08.1816 + Roeselare 17.11.1904) *pipmaker* (vermelding in 1858), later herbergier x Borst Delphine. Woonde aan de Grote Markt 23 telling 1847 deel 1 p.22. Hij was de zoon van bovenstaande Guilelmus Judocus.
- Muylle Pieter, Jacobus (o Rousselaere 05.03.1788 + Rousselaere 03.11.1876) *pijpenmaker* x Jacob Marie -Joanna Zwijnsmarkt 7, telling 1827 p.198 en telling 1827-1845 deel 2 p. 0034
- Muylle Pieter Joannes (o Roeselare 15.06.1818 + Roeselare 22.12.1876) *pijpenmaker* x Defoort Joanna Amely , Zwijnsmarkt 7 telling 1866 deel 5 p.114
- Muylle Julius (o Roeselare 02.01.1856 + Roeselare 24.04.1943) *fabriek in pijpen en handelaar in gleiswerk* x Gryspeerdt Romania van Nonnenstaat naar Zwijnsmarkt, telling 1890 deel 1 p.40
- Muylle Jacob Joseph (o Roeselare 19.01.1795 + Roeselare 10.03.1867) *pijpenmaker* x Renier Judith Zwijnsmarkt 8 telling 1847 telling 1847 deel 2 p.233
- Muylle Frederic (o Rousselaere 27.09.1830 + Roeselare 18.11.1880) *pijpenmaker* x Veralleman Theresia Houtmarkt 6, telling 1866 deel 5 p.800
- Nosedo Florimondus *pipmaker* (o Roeselare 1824 -) *pipmaker* St Amandstraat 15 telling 1847 boek 3 p.27, naar Izegem 15.05.1846
- Pattyn Petrus *pypemaker* (o Roeselare 21 8ber 1846 -) Noordstr. 83 telling 1866-1879 p.75 naar Waremmes op 27.04.1877
- Raveschot Henry Constantin *pijpmaker* (o Rousselaere 23.09.1837 -) Kerkplaats 35 telling 1847 deel 4 p.160
- Raveschot Pieter (o Rousselaere 1807 -) *pipmaker* Ooststraat 26 telling 1847 deel 2 p.52

- Raveschot Coleta (o Rousel. 30.11.1839 -) *pijpmakster* Ooststr.26 telling 1847 dl.2 p.52
- Raveschot Josephus Benedictus (o Roeselare 1785 +1864) *pijpenmakersknecht* (vermelding in 1810), x Barbara Godderis
- Raveschot Joseph (o Rousselaere 1814 + 16 8ber 1855) *pijpmaker* Ooststraat 142 telling 1847 deel 2 p.192
- Roose Joannes (o Iseghem 27.06.1835 + 1875) *pijpmaker* Rumbekke Kaleyde – Taduinestraatje telling 1866 deel 11 p.2164
- Samyn Maximilianus (o Rousselere 1815 + 18.01.1884)) *pipmaeker* Ooststaat 10 (Veistraatje) telling 1847 deel 2 p.10
- Samyn Alois Celestin (o Rousselaere 22.02.1844 -) *pijpmaker* Veistraatje telling 1866 deel 12 p.2235
- Samyn Joannes (o Rousselare 1866 -) *pijpmaker* Ganzestraatje telling 1880 deel 2 p.208
- Samyn Pieter (o Rousselaere 1857-) *pijpbakkersgast* Nieuwmarkt 4 telling 1880 deel 4 p.695
- Sanctorum Charles Louis (o Roulers 19 8ber 1837 -) *pijpmaker* Houtmarkt 8, telling 1866 deel 12 p.2191
- Sanctorum Gustaf (o Rousselaere 1865 -) *pijpbakker* Houtmarkt 8, telling 1880 deel 5 p.837
- Sarre Pieter (o Rousselaere 1814 -) *pipmaeker* Ooststraat 122, telling 1847 deel 2 p.152
- Smart Gerard (o 's Hertogenbosch 02.10.1816 -) *pijpenmaeker* aankomst Roeselare 1839 Verweriestraat bij Mw. Mierrey boek aankomsten1827-1845 deel 1 p.21
- Stols Petrus (o Roeselare 1803 - + 28.02.1872) *pijpmakersgast* Noordstraat 123, telling 1830 p.88, x Alleman Constantia (o 1801 -) *pijpmakersgaste* idem
- Stols Antone (o Roeselare 01.11.1795 + Roeselare 09.06.1858) *pipmaker* Ooststraat 24, x met Delforce Maria Theresia. VVF-Kwartierstatenboek II/11. Telling 1847 deel 11 p.95
- Stols Eduard (o Rousselaere 22.06.1832 +29.08.1890) *pipmaker* Motestraat 5, x met Lefevere Virginia telling 1866 deel 11 p.2125 en telling 1880 deel 7 p.1248
- Stols Eugenia Philomena (o Roeselare 06.04.1848 -) *pipmaker* Ooststraat 24, telling 1847 deel 2 p.25
- Stols Joannes (o Rousselaere 1821 -) *pijpmaker* Ooststraat 24, telling 1847 deel 2 p.25
- Stols Pieter Jan (o Rousselaere 13.02.1845 -) *pijpmaker* Yperstraat 14 Wijk Zevecote telling 1880 deel 6 p.1080
- Thoorens Joannes (o Gent -) *pijpenmaeker* aankomst 01.8ber 1838 vertrek 14 9ber 1842
- Vanbecelaere Antone (o Rousselaere 14.03.1826 -) van *pipmakersgast naar pijpmaker* en Vanbeselaere Maria (o Rousselaere 1858 -) *pijpmakster* Damberdstraat 7, telling 1890 deel 5 p.39
- Vancalbergh Pieter (o Roeselare 1794 -) *pijpmakersgast* x Deceuninck Anna Noordstraat 54, telling 1827 p.0093
- Vancalbergh Pieter - Jacob (o Rousselaere 1847 *pijpmakersgast* x Vangheluwe Coleta, Uilstraatje telling 1880 deel 2 p.329

- Vandamme Regine (o Rousselare 1818 -) *pijpmaakster*, Ooststraat telling 1847 deel 11 p.11
- Vandenbulcke Petrus (o Emelghem 1840) *pijpmaker*, Nieuwkerkestraat 5, telling 1866 deel 11 p.2023
- Vandendriessche Theophile (werkzaam te Roeselare tussen 1872 en 1889) *pijpmaker* Ons Heem XV 1962-63 Vanneste Louis of Alois (o 1853 -) *pijpmaker* Ons Heem p.185
- Vansteenkiste Joannes (o Rousselaere 1810 + 23.01.1848) *pijpmaker* Kattestraat 106 telling 1847 deel 5 p.73
- Verfaillie Charles of Carolus (Rousselaere 20 8ber 1826 -) *pijpmaker* Yperstraat 76 telling 1847 deel 3 p.238
- Vicariv Laurentius (o Antwerpen 1787 + 01.01.1847) *pijpmaeker* Kattestraat 80 telling 1847 deel 5 p.45
- Wastyn Emiel (o Rousselare 1853 + 21.01.1897) *pijpmaker* Wijk B telling 1847 deel 11 p.212

Besluiten

In de 18de en eerste helft 19de eeuw: **verhuizen** vanuit Roeselare en vice versa, naar andere locaties:

Buitenland: van s' Hertogenbosch (2) naar Roeselare; van Monterau (Seine et Marne) (1) naar Roeselare, van Roeselare naar Armentières (2).

Binnenland: van Roeselare naar Poperinge (2), naar Proven (1), naar Torhout (2), naar Waremmes (1); van Antwerpen naar Roeselare (1) van Gent naar Roeselare (1)

In het stadsarchief vonden we de namen van 9 **pijpenmaaksters** in de 19de eeuw, werkzaam in Roeselare: Alleman Constantia, Alleman Louise, Anne Maria Silvia, Charre Amelia, Declercq Amata, Declercq Eugenia, Muylle Flora, Raveschot Coleta, Raveschot Maria Theresia. Dit is een link naar de sociale geschiedenis van vrouwen tewerk gesteld in wellicht kleinere pijpen-bedrijven in het centrum van Roeselare.

We stellen daarnaast hechte **familierelaties** vast tussen pottenbakkers en pijpenbakkers in Roeselare in de 19de en eerste helft van de 20ste eeuw.

Als voorbeeld een kopie van een huwelijksakte uit het stadsarchief van Roeselare op datum van 21 augustus 1861, waarbij vier verwante pijpenmakers, geen bloedverwanten, getuigen op een huwelijk van twee jongeren.

Petrus Fernandus Gekiere, en Coleta Amelia Raeveschot,
verenigd zijn door het huwelijk, waarvan akte opgesteld in tegenwoordigheid van:

- Florimond Noseda, oud zeven en dertig jaren, pijpmaker,
- Frederic Muylle, oud een en dertig jaren, pijpmaker
- Charles Declercq, oud acht en twintig jaren pijpmaker en van
- Augustus Declercq, oud zes en twintig jaren, pijpmaker,

Inwoners dezer stad, (buren, vrienden of kennissen), geen bloedverwanten der contractanden. na voorlezing dezer akte, twee getuigen hebben met ons getekend, de contractanden, onder der zelve en eerste en vierde getuige niet te kunnen schrijven bij onkunde.

Ch. Declercq
Fr. Muylle

R. Cauwe

We tellen ongeveer 80 ambachtslui als pijpenmakers in Roeselare vanaf de 18de t/m de 19de – eerste helft 20ste eeuw.

Door het veranderde rookgedrag is het ambacht van pijpenmakers op heden haast volledig verdwenen. Maar dat belet niet dat we blijven aandacht vragen voor het erfgoed met fijne aanpak voor de versierde kleipijpen in de voorbije eeuwen.

In de bodem van Roeselare zijn ook talrijke pijpfragmenten gevonden in de laatste decennia, met duiding van de pijpenmerken

Bibliografie

Barbieux J., Gabriel M, i.s.m. Verbrugge V., Debs L, Deloffre V., Jacques A., Roumergoux Y. 2006: *Nom d' une pipe. Tabac et pipes en terre Flandre Hainaut*, Éditions Musée d'Histoire de Tourcoing.

Caro J. 2004: *La pipe en terre. Wallonie – Bruxelles – Flandre. Identification et datation.*

Uitgave: Ministère de la Communauté Française de la Belgique, Brussel.

op de hiel of de pijpenkop. Borst, David, Declercq, Masselis en Muylle (grootste pottenbakkers- en pijpenbedrijf met patent in het centrum van Roeselare). Maar dit wordt dan materie voor een afzonderlijke pijpelogische bijdrage.

situering van woningen of ambachten van pijpenmakers in Roeselare centrum 18de t/m eerste helft 20ste eeuw (18 t/m 20A)

1. Botermarkt (vroegere benaming Zwijnsmarkt)
2. Ieperstraat
3. Kattenstraat
4. Diksmuidesteenweg en Nieuwmarkt
5. Noordstraat
6. Ooststraat, Veistraatje en Wortelstraat
7. Leenstraat en Polenplein (vroegere benaming Houtmarkt)
8. Verwerijstraat
9. Wallenstraat

Dank aan Sebastiaan Vanneste (KGOGRO) en Ruud Stam, voorzitter PKN om het nalezen van de tekst van dit artikel.

- Duco D.H. 2004: *Century of Change. The European clay pipe, its final flourish and ultimate fall*. Uitgave Pijpenkabinet Amsterdam.
- Fraikin J.: 1978: *La fabrication de la pipe en terre*, Liège, Éditions du musée de la vie Wallonne, Service Éducatif, cours des mineurs.
- Mordant R.: 1999: *La pipe en terre d' Andenne et ses marques*. Uitgave Magermans S.A.
- Goderis J.: 1985-86 *Onuitgegeven heemkundige studie van pottenbakkers en pijpenmakers werkzaam in het centrum van Roeselare in de 18de t/m eerste helft van de 20ste eeuw.*(18 t/m 20A).(Stadsarchief Roeselare).
- Goderis J.: 2020 *Pijpelogie in de Verwerijstraat te Roeselare*. in WAK 105 jaargang 28, febr. 2020 p.10-16.
- Hendrickx P.,1963 en Lodewijck A. en anderen: *De pijp door de eeuwen heen. Pijp en tabak uit land en stad*. in Ons Heem jaargang XVII, 5 bloeimaand 1963. p.149-163.
- Verwijzingen naar Roeselare stadsarchief Pruijm P. Aanwijzer der ambachten in 1890 p.53 en Delbaere J. Verwijzingen naar huwakt 15/1872 (4 pijpenmakers) en huwakt 92/1899 (3 pijpenmakers). p.185.
- Hoornaert G.: 2007: *Tabakshandelaars en pijpenverkopers te Roeselare in de 17de eeuw* in Rollarius jaargang XXXVI nr. 6 p.241-243.
- Tillie W.: *Potten- en pijpenbakkers in Poperinge (16^e-20ste eeuw)* in Aan de Schreve Driemaandelijks heemkundig tijdschrift voor Poperinge en omstreken. Pijpenbakkers p. 42-47 Pijpenbakkersgasten p.52-54.
- Stam R.: 2013: *Waarom de ontwikkeling van de pijpennijverheid in België zo anders was als die in Nederland*. in PKN jaarboek 2013 p.33-49.
- Stam R.: 2014. *De Belgische export en import van pijpen na de Belgische onafhankelijkheid*.in PKN jaarboek 2014 p. 75-85.
- Stam R.: 2015. *Iets over de sociale geschiedenis van de Belgische kleipijpennijverheid*. in PKN jaarboek 2015 p.129-139.
- Stam R.: 2015. *De sociale strijd op Belgische pijpen*. in PKN jaarboek 2015 p.141-147.
- Van der Lingen B. 2021: Nieuwe literatuur. *Tabakspijpen en tabakspijpenmakers uit Antwerpen. Lokaal en elders geproduceerde tabakspijpen van Jan van Oostveen. (Tiel 2020)*. in PKN Tijdschrift voor de verzamelaar en onderzoeker. Jaargang 43, nr. 163, januari 2021.